

SJUR HAGA
BRINGELAND
sjurhb@aol.com

Johann Andreas Silbermann-orgelet i den rokokke domkyrkja i sveitsiske Arlesheim blei bygt i 1761. Foto: Badische Zeitung

Attdikta for orgel

Kåre Nordstoga briljerer med Bach.

JOHANN SEBASTIAN
BACH:

Orgelverk

KÅRE
NORDSTOGA,
ORGEL.
LAWO 2012
Jamføringer: Haga
(Pro Musica 2000)

Ericsson (Eridice 2011)

Den viktige stoda koralane (salmemelodiane i den evangeliske kyrkja) har i den protestantiske kyrkjemosikken, kan mest ikkje overvurderast. I gudstenesta dannar dei grunnlaget for den felles songen til kyrkjelyden. Men jamvel utanfor det liturgiske rammeverket, då særleg i orgellitteraturen, står dei sterkt.

Domorganisten i Oslo, Kåre Nordstoga, har på det nye dobbelalbumet sitt spela inn eit av dei mektigaste variasjonsverka over ein koral som finst: Johann Sebastian Bachs (1685–1750) *Partite diverse sopra «Sei gegrüßet, Jesu güütig»* (BWV 768). Han har drege til Sveits, til den rokokke domkyrkja i Arlesheim, som hyser eit framifrå instrument av orgelbyggjaren Johann Andreas Silbermann. Diverre må me på internett for å finna skikkeleg «instrumentbiografi» – dette er ein mangel i det skrinne omslagsheftet, der berre disposisjonen står.

BACH GÅR BANANAS

Bachs koralpartita er samansett av tema og elleve variasjoner. Nordstoga spelar temaet (koralen i si enkle, firstemmige form) lågmælt og melodisk sentrert. Overgangen til den første variasjonen, som er ei tostemmig utsmykking av koralmelodien, er dynamisk etterhalden. Her skipar Nordstoga eit tydeleg stemme-

hierarki, for den øvste melodien er langt klårare og sterke registrert enn den nedste, som er som eit litt akkompagnement. Han gjev òg den øvste melodien ein stoltare og meir eigenartig agogikk enn den nedste.

I den femte variasjonen har komponisten late basstemma gå bananas i rappe og villskaplege akkordbrytingar. Dette kunne Nordstoga lyft betre fram; dei to overstemmene blir for dominerande, og den villstyrlege bassen med den herleg frekke nasalklangen har for lite friksjon og hamnar i bakgrunnen. Den ellevte og siste variasjonen er ein feit og saftig sandwich av fem stemmer. Her lèt Nordstoga det sveitsiske orgelet blåsa av fulle lunger og får i stand ein høgtidsam sving med god driv.

ATTDIKTINGAR

Endå lenger borte frå den liturgiske musikken er repertoaret på den andre CD-en i dette dobbelalbumet. Her finn me fem konserter for fiolin og orkester av ulike komponistar som Bach «attdikta» for orgel. Dette medan han jobba i Weimar, der brorparten av orgelverka blei til (eit engasjement som elles enda med at hertugen kasta den eigenrådige organisten i fengsel).

Mest eigenartig er Bachs omarbeiding av Antonio Vivaldis Konsert for to fiolinar, cello og orkester i d-moll, som Nordstoga spelar oppglødd og engasjende. Dette omskiftelege meisterverket rundar av ein ypparleg CD som presist utforskar dei mange vakre regista Arlesheim-orgelet lèt seg spela på.

SJUR HAGA BRINGELAND

Sjur Haga Bringeland er musikar og fast musikkmedar for Dag og Tid.

KLASSISK MUSIKK

Standardinnspelinga:

Ein keitete konsert?

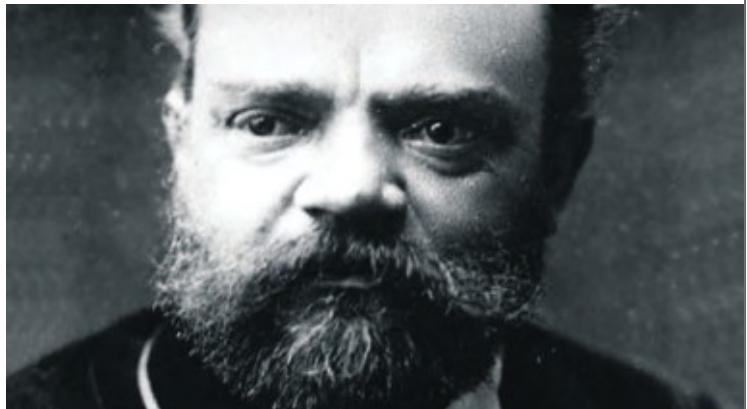
Dvořák gjorde sitt beste. Det er godt nok.

ANTONÍN DVORÁK:

Piano Concerto

PIERRE-LAURENT AIMARD, KLAVER; ROYAL CONCERTGEBOUW ORCHESTRA, DIR.: NIKOLAUS HARNONCOURT. TELDEC CLASSICS 2006

Pessimisten: «Eg lyst tenkja på anna», sa den tsjekkiske komponisten Antonín Dvořák (1841–1904) etter å ha hørt urframføringa av klaverkonserten sin.

«Eg ser at eg er ute av stand til å skriva ein konsert for virtuosar. Eg lyst tenkja på anna.» Det skriv Antonín Dvorák i Praha ein vårveld i 1876 etter premieren på *Konsert for klaver og orkester i g-moll*, op. 33. Denne første og siste klaverkonserten hans røynde kraftig på krefte til den 35 år gamle komponisten. For ulikt dei fleste av kollegane i hans kaliber var Dvorák strykar, ikkje konsertpianist. Klaverparten i g-mollkonserten er difor så keitete og uidiomatisk skriven at pianistar sidan den tid har kvidd seg for han. Mange har laga eigne «korrigerte» omarbeidningar – slik kan sjølvnøgde solistar betre syna kva dei er gode for bak flyget.

VARM POTET

Alt i fyrstesatsen *allegro agitato*

høyrer me at Dvoráks konsert ikkje er av den vanlege sorten. Klaveret triumferer ikkje over orkestret. Det er «orkestret» som ein del av orkestret, og kvar melodiske rørsle, kvart motiv pianisten spelar, finn straks atterklang i orkestret og blir leikande kasta som ei varm potet ikring mellom instrumenta.

BÖHMISK BYGDEFEST

Den franske pianisten Pierre-Laurent Aimard spelar Dvoráks opphavlege notetekst, nett slik komponisten skreiv han i 1876 – det gjer denne innspelinga til eit vakkert klenodium. Det

nederlandiske Concertgebouw-orkestret under leiing av austriaren Nikolaus Harnoncourt skaper solide stemningsmessige rammer for pianisten. Særleg smeikjande er det i andresatsen, ein roleg *andante sostenuto* som med lengtande hornsoloor fører oss bort i djupe, grønbivrande böhmiske skogar. Som finale gjev Dvorák oss ein stiv og påståeleg böhmisisk dans i «tsjekkisk nasjonalstil». Pianisten Aimard og dirigenten Harnoncourt tek oss her med på ein skikkeleg böhmisisk bygdefest. Og dei sprudlar av samspelsglede.

Dramatiske trioar

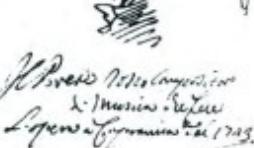
ANTONIO VIVALDI:

Sonate da camera a tre, opus 1

L'ESTRAVAGANTE, NAÏVE 2012

Berre fint kan seiast om denne vedunderlege innspelinga av Vivaldis tolv triosonatar for to fiolinar og bass, hans *opus primum* og offentlege debut i heimbyen Venezia i 1705. Violinistane i L'Estravagante spelar med sylskarp intonasjon og friskt fintmerkande, omskifteleg artikulasjon. Dei snare satsane har flammande intensitet. Dei

rolege har Vivaldi komponert med eit minimum av notar, slik at utøvaren sjølv skal kunna utfalda seg improvisatorisk. L'Estravagante meistrar suverent utfordringa og evnar å dana ein dramatisk gang jamvel i dei knappaste satsane.

Antonio Vivaldi (1678–1741), her i den karikerte streken til Pier Leone Ghezzi fra 1743.

Konsentrert klåre

AUERBACH, KURTÁG,
THOMMESEN, NØRGÅRD
M.FL.:

Secret Memories

DAN STYFFE, KONTRABASS; OSLO FILHARMONISKE ORKESTER, DIR.: JUKKA-PEKKA SARASTE. SIMAX 2012

Som ein doggvåt bjørkekast slår den rue kontrabassklangen mot oss i den russiske komponisten og poeten Lera Auerbachs (fødd 1973) *Memory of a tango*, ein maskulint-melankolsk tankestraum for kontrabass åleine. Ideane hennar fengslar av di dei er så konsise. Svensken Dan Styffe spelar dei knapt som eit hemingwaysk sitat, og jamvel i det djupaste registret held han på den konsentrerte og klåre klangen. Olav Anton Thommesens (fødd 1946) *A Lyrical Duet* for violin for kontrabass er også god. Komponisten greier å jamføra ytterpunktene mellom strykarinstrumenta effektivt, utan at det store dominerer det vesle, jamvel om dimensjons-skilnadene kan liknast ein pardans mellom blåkval og delfin.

Den svenske kontrabassisten Dan Styffe.
Foto: Sverre Christian Jarild